

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA
ANTIGA FACULTAT DE MAGISTERI

MÀSTER UNIVERSITARI EN PROFESSOR/A D'EDUCACIÓ
SECUNDÀRIA

PROJECTE DE RUTA LITERÀRIA: *LA GANDIA DE TERESA PASCUAL.*

Presentat per:

Lizarzaburu Jarabu, Alexandre

Martínez Gilabert, Alba

Tortosa Richard, Jordi

Martínez Boscà, Júlia

Curs: 2022-2023

València, 2023

ÍNDIX DE CONTINGUTS

1. JUSTIFICACIÓ I CONTEXTUALITZACIÓ DE LA PROPOSTA.....	3
1.1. L'autora i la seua obra.....	4
2. MARC METODOLÒGIC.....	5
2.1. Objectius.....	5
2.2. Sabers.....	5
2.3. Criteris d'avaluació.....	7
2.4. Estàndards d'aprenentatge.....	8
2.4.1. Rúbrica.....	9
2.5. Competències.....	10
2.5.1. Competències clau.....	10
2.5.2. Competències específiques.....	11
3. LA RUTA LITERÀRIA.....	13
3.1. Llocs literaris que es visitaran.....	13
4. ACTIVITATS.....	24
4.1 Activitats abans de la ruta.....	25
4.2. Activitats durant la ruta.....	26
4.3. Activitats després de la ruta.....	27
4.4. Tasca final.....	27
5. CONCLUSIÓ.....	28
6. BIBLIOGRAFIA.....	29
7. ANNEXOS.....	30

1. JUSTIFICACIÓ I CONTEXTUALITZACIÓ DE LA PROPOSTA

La següent seqüència didàctica titulada *La Gandia de Teresa Pascual* tracta, com bé indica el títol, de dur a terme una ruta literària per la ciutat de Gandia, concretament pel barri del Grau, seguint un itinerari elaborat a partir dels llocs on l'autora basa la seua obra.

Amb aquesta proposta didàctica proposem aproximar l'alumnat a la poesia, en especial, a l'actual. La lírica és un dels gèneres menys consumits pels lectors i aquest fet s'accentua encara més en el cas de la literatura catalana. És per això que volem posar en valor una poeta actual com és Teresa Pascual, ja que com a futurs docents hem de vetlar per una educació literària completa on la lírica hi estiga present.

D'una banda, aquesta ruta literària està adreçada a l'alumnat de 4t d'ESO de l'IES Veles e Vents de la ciutat de Gandia, i està pensada per a realitzar-se el dijous 13 i el divendres 14 d'abril de 2023. Hem pensat que aquesta data ens proporciona un bon clima per poder gaudir dels espais proposats. A més, en aquest punt del curs acadèmic els alumnes ja hauran estudiat la poesia a l'aula.

D'altra banda, cal assenyalar que la durada de l'activitat serà de 10h a 13h, ja que el centre on realitzarem l'activitat es troba a escassos minuts de l'inici de la nostra ruta literària.

Com que la ruta es realitza en dues jornades, hem considerat que en la primera jornada participe l'alumnat de la modalitat de ciències socials i humanístic, i la segona jornada, l'alumnat d'artístic, és a dir, entre 25 i 30 alumnes cada jornada. Cal remarcar que sols podran vindre aquells alumnes a qui els pares i mares hagen firmat el permís d'eixida 3 dies abans de la sortida. En segon lloc, també podran participar les professores i els professors del departament de Valencià, llengua i literatura, que ens acompanyaran al llarg d'aquest trajecte i, a més, faran de mediadors literaris.

Finalment, cal assenyalar que l'autora Teresa Pascual ens acompanyarà, sempre que siga possible, amb la intenció de descobrir la seua obra a l'alumnat d'una manera propera. Tanmateix, la participació queda oberta als docents d'altres assignatures que estiguen relacionades amb el tema tractat, com per exemple els d'història. Seria molt interessant comptar amb l'explicació d'alguns monuments i, a més, podrien donar a l'alumnat detalls que desconeixen sobre llocs en els quals conviuen diàriament.

1.1. L'autora i la seua obra

Teresa Pascual i Soler és una poeta valenciana, llicenciada en Filosofia per la Universitat de València. És membre del PEN Català, del PEN Club Internacional, de l'AELC i del CEIC Alfons el Vell de Gandia.

La poesia de Teresa Pascual destaca dins el panorama poètic català dels anys 80 i 90. Cuenca (1997: 175-190) assenyala que els trets principals del seu estil són: «la condensació, la brevetat, el retalls d'espais i temps concrets i quotidians per tal d'omplir-los de lirisme, el llenguatge col·loquial».

El nostre interès es troba en la seua obra completa *El temps en ordre*, la qual ha estat traduïda a l'alemany (*Die geordnete Zeit*). Hem fet una tria de 16 poemes dins aquesta obra tan extensa, centrant-nos més concretament en: *Com si*, *València Nord*, *Tornaràs a la mar*, *Una part*, *Allà*, *El sol*, *No em mires*, *Un comiat*, *Em beses*, *La pluja*, *A la dreta*, *Et fem senyals*, *Bastaria la veu*, *He vist*, *En aquells temps* i, finalment, *I si em tornes*. Tots aquests poemes es troben ambientats en el Grau de Gandia.

Abans de concretar definitivament la nostra proposta, hem tingut l'oportunitat de parlar amb Teresa Pascual i ensenyar-li el nostre esborrany perquè ens done la seua opinió. Ella ha sigut qui ens ha explicat que s'inspira en el Grau de Gandia quan escriu aquests poemes, a més de contar-nos algunes anècdotes i vivències personals que es relacionen amb alguns d'ells. Després d'explicar-li els motius pels quals hem seleccionat els llocs de les parades literàries, ens ha dit que estan molt encertats perquè són el context o el tema de molts dels seus poemes, és a dir, recullen el que és essencial. D'altra banda, també hem pogut parlar un poc amb ella sobre els temes tan interessants que tracta la seua obra completa i que tractarem durant aquesta ruta: la platja i el port.

Finalment, cal assenyalar que hem escollit l'obra *El temps en ordre* de Teresa Pascual perquè és una oportunitat de veure realitats que no hem vist abans quan hem passejat per aquests paisatges de què parla i, d'aquesta manera, obrir la ment dels adolescents. És per això que les activitats que hem proposat per a treballar alguns dels poemes de la seua obra a l'aula li han agradat, ja que no sols els hem treballat, sinó que també convidem a la reflexió i al debat, a compartir idees, i vivències.

2. MARC METODOLÒGIC

Per a dissenyar la seqüència didàctica, hem tingut present el Reial decret 1105/2014, de 26 de desembre, aprovat pel Ministeri d'Educació, Cultura i Esport i ens hem basat principalment en els Continguts, Criteris d'avaluació, les Competències i els Estàndards d'aprenentatge extrets a partir del Decret 51/2018, que modifica el Decret 87/2015, de 5 de juny, de Consell, pel qual estableix el currículum i desplega l'ordenació general de l'Educació Secundària Obligatòria i del Batxillerat a la Comunitat Valenciana, concretament en l'Annex III que correspon a les matèries del bloc d'assignatures de lliure configuració autonòmica i en què podem trobar l'assignatura de Valencià: llengua i literatura.

2.1. Objectius

Pel que fa als objectius d'aquesta proposta, cal dir que són diversos. En primer lloc, busquem revaloritzar espais quotidians de la ciutat de Gandia i, especialment transmetre nous valors en indrets on els alumnes interactuen en el seu dia a dia. Seguidament, tractem de visibilitzar una autora local i actual en la nostra llengua com és Teresa Pascual, i també donar a conèixer la seua obra *El temps en ordre*. A més, aquesta proposta busca treballar la recitació de poesia, així com fomentar l'escriptura poètica a partir dels tallers d'escriptura. Finalment, es potenciarà millorar la comprensió dels textos poètics per animar els estudiants a consumir i a introduir-se en aquest gènere.

2.2. Sabers

Els sabers que treballarem en aquesta seqüència didàctica estan relacionats amb els Blocs 2 i 3 del Decret a què ja hem fet referència. D'una banda, en el Bloc 2 es treballen les Estratègies Comunicatives, tant en llengua escrita com en llengua oral. Hem relacionat aquest bloc, sobretot, amb les Competències Específiques 2, 3, 4, 5, 6 i 7, que són les que fan referència a la comprensió i expressió escrita i oral. D'altra banda, el Bloc 3 Lectura i literatura, l'hem relacionat amb les Competències Específiques que fan referència a les competències lectores i literàries: Lectura autònoma i Competència literària.

BLOC 2: ESTRATÈGIES COMUNICATIVES	
Subbloc	Competències específiques
2.1 Sabers comuns	CE2, CE3, CE4, CE5 i CE6
2.2 Alfabetització informacional	CE2, CE3, CE4, CE5, CE6, CE8 i CE9
2.3 Reflexió sobre la llengua	CE2, CE3, CE4, CE5
2.4 Comunicació i interacció oral	G1: Comprensió oral: CE2, CE6 G2: Expressió oral: CE4, CE6 G3: Interacció oral: CE6
2.5 Comprensió escrita	CE3, CE6 i CE7
2.6 Expressió escrita i multimodal	CE5, CE6
BLOC 3: LECTURA I LITERATURA	
Subbloc	Competències específiques
3.1 Hàbit lector	CE8
3.2 Literatura	CE9

2.3. Criteris d'avaluació

L'avaluació serà sumativa, tot i que les activitats d'avaluació i la tasca final tindran un pes important. Així, avaluarem el treball cooperatiu i l'autonomia, la participació i la interacció, l'actitud i la tasca final. Els percentatges es repartiran de la manera següent:

	Activitats	Percentatge
Treball cooperatiu i autonomia	AP3 i AP4	20
	AR6	
Participació i interacció	AP3 i AP4	30
	AR5 i AR7	
	AA9	
Actitud	Totes	10
Activitats d'avaluació i tasca final	AA8: Qüestionari	10
	AA9: Piulem-ho!	10
	AA10: Mural i recital	20

Hem elaborat, també, una rúbrica per tal d'avaluar la tasca final en què tindrem en compte els següents elements: la memortització, la pronunciació i la modulació de la veu, el to de veu, l'expressió i l'adequació entre el mural i el recital. Les qualificacions poden ser, de pitjor a millor, insuficient, millorable, satisfactori o excel·lent.

CRITERIS	INSUFICIENT	MILLORABLE	SATISFACTORI	EXCEL·LENT
MEMORITZACIÓ	Recorda de forma dispersa alguns versos del poema	Recorda parcialment el poema, però olvida versos	Recorda el poema quasi en la totalitat	Recorda tot el poema
PRONUNCIACIÓ I MODULACIÓ	Error permanent en la pronunciació i modulació del poema	Alguns errors en la pronunciació i la modulació	Bona pronunciació i modulació, però no perfecta	Pronunciació i modulació perfectes
TO DE VEU	La veu no s'escolta	Parla amb poca claritat i la veu no s'escolta bé	Parla amb claritat, però la veu no s'escolta en tota la sala	Parla fort i clar, la veu s'escolta en tota la sala
EXPRESSIÓ	Pronuncia i entonació incorrectes	No pronuncia amb èmfasi paraules importants, presenta dificultats en l'entonació	Pronuncia amb èmfasi paraules importants, però té algunes dificultats en l'entonació	Pronuncia amb èmfasi paraules importants i té una entonació correcta.
ADEQUACIÓ ENTRE EL MURAL I RECITAL	El mural només representa idees soltes d'alguns poemes	El mural representa el que expressen alguns dels poemes escollits	El mural il·lustra el que expressen quasi la totalitat dels poemes escollits	El mural il·lustra amb originalitat el que expressen tots els poemes elegits

2.4. Estàndards d'aprenentatge

Els estàndards d'aprenentatge es basen fonamentalment en els criteris d'avaluació del punt 2.3., i la seua avaluació s'especifica més endavant, al punt 2.4.1., amb la rúbrica d'avaluació de les activitats. Per a la realització d'aquest punt, ens hem basat en la rúbrica de la ruta literària *Carles Salvador, activista i poeta: de l'aula al carrer*, de Josep Blasco Nebot, Javier Cid Molina i Maria I. Mengual Gilabert (2021: 11).

2.4.1. Rúbrica

	Excel·lent	Satisfactori	Millorable	Insuficient
Treball cooperatiu i autonomia	Treballa de manera autònoma i de manera organitzada. Col·labora i participa amb la resta de companys.	Treballa bé de manera autònoma, però no mostra cohesió amb la resta de companys. Hi ha interès per les tasques però no pel treball cooperatiu.	Treballa sense organització. Hi ha un mínim d'interès per les tasques. No té interès pel grup.	No participa en el grup ni de manera autònoma.
Participació i interacció	Participa de manera activa i amb entusiasme durant les activitats de la seqüència.	Participa de manera activa la major part del temps.	Participa sense interès, cal cridar la seua atenció per participar.	No participa.
Actitud	Respecta els companys i interactua correctament durant la seqüenciació d'activitats. Respecta la natura i el medi ambient i entén les normes de convivència durant l'eixida de la ruta.	Respecta els companys i interactua correctament durant la seqüenciació d'activitats. Caldria millorar algunes actituds o comportaments.	Hi ha faltes cap al treball de la resta dels companys o cap a l'equip, o durant la ruta, però entén l'error quan el corregeixen o modifica la seua conducta després.	No hi ha respecte cap a les tasques o les activitats que es realitzen.
Tasca final	S'ha entès la feina i la tasca final és el resultat del treball continu i amb entusiasme durant la seqüència. El resultat ha sigut original, profitós i destacable.	S'ha entès la feina i la tasca final és notable, però podria millorar alguns aspectes: adequació, ortografia, cohesió, etc.	S'ha entès la feina, però la tasca final no és la que s'esperava. Aspectes a millorar: adequació, ortografia, etc.	No s'ha presentat una tasca final o la presentada no és el que es demanava.

2.5. Competències

2.5.1. Competències clau

Aquesta seqüència treballa les competències clau establertes al currículum, incidint en:

1. CCLI: Competències en comunicació lingüística

La CCLI la trobem en les activitats en què l'alumnat ha d'expressar la seua opinió de manera oral, intercanviar opinions amb altres i de les lectures dels poemes.

2. CD: Competència digital.

La CD la trobem present en la realització de piulades a Twitter i l'ús de les TIC per a elaborar-la. Es pretén que l'alumnat en faça un ús adequat, segur i creatiu.

3. CAA: Competència aprendre a aprendre

La CAA permet que l'alumnat aprenga a partir de la lectura dels poemes i dels intercanvis comunicatius amb el professorat i la resta de companys. No es pretén sols un aprenentatge teòric, sinó també de valors.

4. CSC: Competències socials i cíviques

Les CSC apareixen en els temes que tracten els poemes escollits. Permetem desenvolupar la sensibilitat amb temes que poden resultar-li difícil de tractar.

5. CEC: Consciència i expressions culturals

La CEC es desenvoluparà a partir de la lectura com a expressió cultural important en qualsevol societat per tal de valorar-la i gaudir d'aquesta.

2.5.2. Competències específiques

Com en l'apartat anterior, aquesta seqüència també treballa les competències específiques establertes al currículum, incidint en:

1. CE2: Comprensió oral i multimodal

Comprensió oral i multimodal es treballarà amb els col·loquis sobre la poesia de Teresa Pasqual i amb la lectura en veu alta i recitació dels poemes, en què hauran d'interpretar i valorar, de manera autònoma, textos orals per mitjà de l'escolta activa.

2. CE3: Comprensió escrita i multimodal

La comprensió escrita es tindrà en compte amb la lectura dels textos escollits, que els alumnes han de saber interpretar i valorar, a més de reflexionar sobre el contingut per a l'elaboració de preguntes i participar als col·loquis.

3. CE4: Expressió oral

Per a la recitació dels poemes, així com per a realitzar les preguntes a l'autora i expressar les opinions en els col·loquis, els alumnes hauran de treballar la competència per a crear missatges orals amb coherència, cohesió i fluïdesa.

4. CE5: Expressió escrita i multimodal

L'expressió escrita es treballarà amb el qüestionari, en què hauran de respondre les qüestions amb textos escrits coherents, cohesionats, adequats i correctes. A més, també es treballarà l'expressió escrita amb el taller de creació literària, en aquest cas poesia, i per tant es treballarà l'expressió escrita en gèneres diferents.

5. CE6: Interacció oral, escrita i multimodal

Durant tota la seqüència, els alumnes hauran d'interactuar oralment, ja siga amb els professors; amb els altres companys durant els col·loquis; o a l'autora durant la ruta, ja siga amb l'entrevista que portaran preparada de classe o amb dubtes que els sorgisquen durant l'eixida.

6. CE8: Lectura autònoma

Per una banda, com que no hi ha temps a realitzar la lectura de tots els textos a classe, els alumnes hauran de llegir a casa autònomament. Per una altra banda, com que es realitzaran col·loquis on cada alumne ha de donar les seues impressions sobre les lectures, unes opinions que hauran creat també autònomament, sense guies de lectura que coaccionen la comprensió dels poemes.

7. CE9: Competència literària

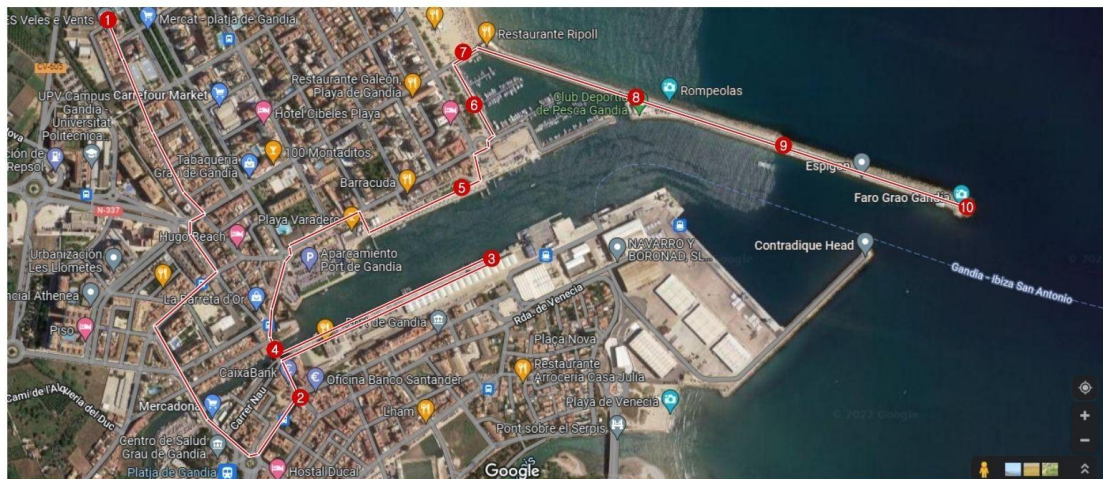
Aquesta seqüència didàctica està enfocada a treballar la literatura, en concret a treballar una poeta actual: Teresa Pasqual i la seua producció, així que treballarem aquesta competència.

3. LA RUTA LITERÀRIA

La nostra proposta consisteix a fer una ruta per la ciutat de Gandia, més concretament, el Grau, amb un total de deu parades. L'estudi d'alguns dels poemes d'*El temps en ordre* es realitzarà al llarg de cinc sessions. L'eixida per realitzar la ruta literària ocuparà dues jornades i tindrà una duració aproximada de 6 hores. Durant la ruta comptarem amb la presència de Teresa Pascual, l'autora del llibre. L'alumnat haurà de prendre notes sobre la seua experiència de la ruta, fer fotografies, i podrà enregistrar l'activitat.

3.1. Llocs literaris que es visitaran

Gandia i la poesia de Teresa Pascual itinerari

1. IES Veles e vents
2. Tinglados
3. Antigues vies del tren
4. Pont de Sant Nicolau

5. Escultura C/ Dic Nord
6. Port
7. Mirador Ripoll

8. Club de pesca
9. Roques escollera
10. Far

1. IES Veles e vents

L'alumnat de 4rt d'ESO es reunirà a l'entrada de l'institut (veg. Annex 1) amb el professorat de valencià i amb aquell professorat que vulga participar, així com l'autora de l'obra. A les 10h ens encaminarem cap a la primera parada literària. L'alumnat haurà de portar el glossari de poemes que prèviament els docents els hauran proporcionat per tal de poder llegir cada fragment seleccionat per a dur a terme aquest "viatge" literari. En aquesta parada els alumnes hauran de llegir el poema *Com si*.

COM SI fos de molt lluny,
com si les mans
que tant em coneixies
foren ara més brunes,
com si les mans
que tant et coneixia,
portaren tactes nous
d'un país que no sé,
d'un aire que no sé
si era un aire de mar
i de vespres humits,
o era l'aire cansat
de les ciutats estranyes.
Com si fos de molt lluny,
com si en besar-te encara
sentira sobre tu
la pols d'un gran viatge,
com si aquest bes que et done
fóra aquell primer bes
d'uns llavis que no sé,
d'un sentit que no sé
si era de llima o dolç,
si era dolç o era un balç.
De molt lluny ha de ser
per trobar-me de nou
en els carrers de sempre,
en la roba que et saps,
en la casa que et saps,
en trases repetides
després de tant de temps.

2. Antigues vies del tren

La segona parada ha estat escollida per la importància en l'àmbit local amb el record de les antigues vies del tren, ara ja sense cap mena d'utilitat (veg. Annex 2). A més, aquest indret ens permet la lectura del poema *València Nord*, on l'autora parla dels trajectes en tren, dels llocs on vas i els llocs que deixes. Anem a fer un viatge amb els alumnes i el tren simbolitza això.

VALÈNCIA NORD

Norte. Estalla
lejos la luz, muy lejos.
Andemos todavía.
JOSÉ ÁNGEL VALENTE
Encara està l'arrel profunda
allà en la terra, sempre amagant-se
MARIA BEYTO

LA LLARGA distància
pren la velocitat
de les vies
que vénen
a l'encontre,
solca el vent dels paisatges
de l'Ebre
i es concentra en un punt.

Conté l'ara en el trajecte,
l'alberga en els graus
del moviment
marcat,
sostingut.

Trontolla als vidres
i vibra amb la finestra
des d'on tracem el nord.

3. Tinglados

La primera parada correspon als Tinglados del port de Gandia (veg. Annex 3). Sense cap dubte, estem davant d'uns dels monuments més emblemàtics del Grau. Aquest monument es va començar a construir l'any 1908 i es componien de 12 naus i una torre que servien per emmagatzemar de fruits. En aquest punt de gran interès local els alumnes llegiran el poema *Tornaràs a la mar* i *Una part*.

TORNARÀS A LA MAR

Com el deixant d'un vaixell partint les aigües
i una mà de cendra marcant la santa biblia de les distàncies

MARIA CABRERA

porque el entonces sigue siendo todavía

MARÍA ZAMBRANO

yA Joan Navarro

ET DEIXARÀS una ciutat d'esquena
al cos del moll que et va donar el pit,
als hams de sang partida sobre el plom,
a les esquerdes de la calç cansada
-tota la mar cruixia a les façanes,
les impregnava el mineral de l'aire,
un gasoil brut que tancava les goles
no es desprendria ja més de la roba.

Una ciutat d'esquena no recorda
els punts llargs embastats de les costures,
els laments de les veus sobre els balcons
des d'on llancen al vent altres desitjos
abocats al rovell de les baranes.

La distància ocupa cada oblit,
regira els llocs, exclou d'arrel els vincles
de l'origen, n'ordena una altra part.

UNA PART a la mida d'altres marges
de la terra on s'avaren les memòries,
on hem deixat al sec la mar no escrita,
el tram partit de rampes sobre el límit,
el no-res dins del blau de l'horitzó,
els muntons de les cordes, el silenci
tens de les barques buides tampoc nou
a les pàgines de la indiferència.

Una ciutat d'esquena no imagina
la humitat del carbó, sospita a penes
com s'estiba la càrrega, quants hòmens
formarien les mans dels seus jornals,
el risc cert de la grua, el preu del risc;
abandona d'esquena les trobades.
les converses en rogle de la xarxa,
els bots inerts del peix sobre la fusta.

4. Pont de Sant Nicolau

Sense cap dubte la tercera parada correspon a un dels llocs més bonics del nostre recorregut (veg. Annex 4). Aquest pont ens deixa veure una vista preciosa del Grau de Gandia on el mar, els tinglados, l'església i el port són protagonistes. En aquest punt els alumnes hauran de llegir els poemes *No em mires*, *El sol* i *Allà*.

NO EM MIRES més,
són risc
que dubte
i vull a cegues,
no has vist mai
des d'un pont
el balanceig de l'aigua?

Ai, no em mires,
són l'aigua,
són balanceig,
no em mires,
tremolen i s'escapen
i se n'entren,
són l'aigua,
són baranes, són pont
que ara ondula
i flaqueja,
no em mires més,
els ulls...

EL SOL a la cara,
la calor, espessa,
la llum com navalles.
Cruixits de xancletes
pels taulons de fusta.
La pell de llimó
rellisca de l'oli.

ALLÀ on ens dirigim,
el sentit de la marxa
emplaça l'horitzó
de les arrels viscudes
i el situa de nou.
Amb tints blaves forma
el llarg de tots els ponts
que ens han seguit
i que ara acosten
l'altra banda al principi.

5. Escultura C/ Dic Nord

Aquesta parada correspon a l'escultura d'una dona al passeig del carrer Dic Nord (veg Annex 5). Aquest passeig fou construït fa pocs anys i ens proporciona una vista preciosa, ja que podem veure junt enfront dels tinglados. En aquest punt els alumnes hauran de llegir el poema *Un comiat*.

UN COMIAT per tu que no arrossegues
idees concebudes de fa temps
i que et quedes al marge, a la vorada
de la drecera recta que encamina

igualant-nos a tots a un únic rostre,
desproveït de tota cadència.

Un comiat per tu que arribes sol
i vestit dels parracs de tu mateix.

Un llarg adéu pels teus ulls fets de mar,
per eixos ulls que no tenien sexe,
per eixe cos desafiant i lliure.

Per tu callat. Per la teua carn muda.
Per tu que mai no has entès el que diuen,
un comiat abans que tu te'n vages.

6. Port

La quinta parada correspon al Club Nàutic (veg. Annex 6) on hi ha nombroses embarcacions tan dedicades a l'oci com a l'activitat pesquera. En aquest punt els alumnes hauran de llegir el poema *Em beses*.

EM BESES la derrota
i vols saber la sal en què descansa,
i la seua amplitud

se t'escapa dels braços
com si l'aigua tingueres,
com si l'aigua
hagués format el cos
al qual no arribes,
com si abraçares mar,
com si abraçares
un atzar que no torna.

7. Mirador Ripoll

Aquest punt té un gran interès, ja que és l'inici del Passeig Neptú, (veg Annex 7) des d'aquest punt i gràcies al poemari *La pluja* i *A la dreta* els alumnes podran situar-se per conèixer les referències al paisatge descrit per Teresa Pascual.

LA PLUJA tot el dia,
d'ossos el gris dels arbres,
Imagine la mar
confont-se amb el cel,
imagine l'arena
confont-se amb el fang.

A LA DRETA la mar, immòbil, ampla;
enfront, Cullera clara, enigma o bruma;
a l'esquerra, les ombres de les finques;
darrere, la calor sobre l'esquena.

8. Club de pesca

La setena parada correspon al Club de Pesca (veg. Annex 8). En aquest punt de la ruta els alumnes s'hauran endinsat en l'escullera, on al final trobaran el far. Sense cap dubte aquesta eixida està ambientada en la mar i la pesca i aquest lloc, és un espai perfecte per culminar tots aquests aspectes. En aquesta parada els alumnes hauran de recitar el poema *Et fem senyals*.

ET FEM SENYALS des dels angles del món
i en les coordenades que tracem
sabem hui que és la teua magnitud
la que seguim amb molts dels teus senyals.

Els vam aprendre a dur en les sandàlies
nugats al pas endarrerit d'un món
cosit a mà i pagat a la ratlla
del jornal que esgarrava les setmanes.

Els hem sentit, cregut, continuat,
els hem negat, trencat, els hem partit,
però en l'oblit i en el record s'uneixen
i són els marges de tots els camins.

Deixem l'empremta entre els fils de la vida
i des de lluny interpretem els nusos
on s'han lligat els punts per a comprendre
de quines mans hem adquirit els deutes.

8. Roques de pesca

Abans d'arribar a l'última parada destacarem un element tan rellevant en aquest braç que s'endinsa cap a la mar com les roques (veg. Annex 9), protagonistes d'aquest final del trajecte. Els alumnes llegiran els poemes *Bastaria la veu* i *He vist*. Aquest darrer poema l'hem escollit perquè aquesta localització ens permet viure fidelment el paisatge descrit per Teresa Pascual.

BASTARIA LA VEU per seduir-te.

La veu de terra fonda i escanyada,
amagatalls callats de veu secreta
sobre la teua pell com un calfred.

La mitja veu murmuri d'aigua nova,
un suau redós de so per amarar-te,
la veu distant de les barques de pesca
glapint estels d'escuma sobre el mar.

La veu sorda, la veu oberta als braços
bastaria, la de bals més profund,
la veu quasi arrancada de les pedres.

HE VIST el sol posar-se sobre el mar,
he vist el cel tornar-se violeta,
i una llum groga caure sobre l'aigua
mentres franges de boira l'encenien.
He vist el vespre tenyir-se de blau
i omplir-se del remor d'aquella tarda
perduda d horitzons i de muntanyes
on el meu sol s'amaga des de sempre.

9. Far

Aquesta és l'última parada de la nostra ruta. Aquest edifici, carregat de molta simbologia, és l'encarregat de proporcionar la llum necessària als vaixells per a trobar el camí adequat (veg. Annex 10). De la mateixa manera, amb aquesta eixida volem fer valdre i reivindicar la figura de Teresa Pascual i de la mateixa manera que els fars, enlluernar els alumnes cap al món de la poesia. En aquest punt final els alumnes hauran de llegir el poema *En aquells temps* i el poema *I si em tornes*. Aquest darrer poema l'hem seleccionat, ja que des d'aquest punt podem visualitzar com diu el poema "platges perdudes", és a dir, la platja de Venècia. A causa de les ampliacions del port i de l'escullera, l'aigua no circula amb normalitat i les deixalles dels vaixells es queden estancades, de manera que actualment no es recomana nadar en aquesta platja.

EN AQUELLS TEMPS, veritat i bellesa
no s'unien en cap dels vells binomis,
ni els trobàvem escrits en les pissarres.

Reals eren la llet, la son, les brases,
el pa, el moll de carbó, les injustícies;
les veritats es paraven a taula,
tenien nom i podien ser dites.
La bellesa, com l'hàlit del desig,
es quedaria al final de l'escala.

I SI EM TORNES un vespre
de mar i de gavines,
intentaré besar
els camins dels teus ulls,
i si plores, el trenc
i el dubte dels teus llavis
em secaran la boca
sobre platges perdudes.

4. ACTIVITATS

ACTIVITAT	DISTRIBUCIÓ	DURADA	RECURSOS	ESPAI
AP1: Creació literària de familiarització	Individual	20'	Text extret del llibre	Aula
AP2: Introducció a la vida i obra de Teresa Pascual	Individual	40'	Projector i pissarra	Aula
AP3: Treball, lectura i col·loqui dels poemes	Grupal	60'	Glossari de poemes	Aula
AP4: Què ens interessa d'ella?	Grupal	60'	Glossari de poemes i qüestionari elaborat per l'alumnat	Aula
AR5: Llegim amb Teresa i preguntem-li	Grupal	Durant la ruta	Glossari de poemes i qüestionari elaborat per l'alumnat	Carrer
AR6: Fotografiem-ho	Grupal	Durant la ruta	Telèfons mòbils	Carrer
AR7: El far	Grupal	Durant la ruta	Text elaborat per l'alumant	Far
AA8: Qüestionari	Grupal	40'	Qüestionari elaborat pel departament	Aula
AA9: Piulem-ho!	Grupal	20'	TIC Fotografies preses durant la ruta Glossari de poemes	Aula
AA10: Mural i recital	Grup (tota la classe)	120'	Glossari de poemes Material plàstic	Institut

4.1 Activitats abans de la ruta

AP1: Creació literària de familiarització.

En aquesta activitat es pretén que l'alumnat establisca un primer contacte amb l'activitat que es vol desenvolupar per tal de mostrar i cultivar la curiositat i l'interés previ. Així doncs, se li proporcionarà un poema a cada estudiant perquè el llegisca i allargue els versos a partir d'aquest. D'aquesta manera, la reconstrucció dels versos d'un dels seus poemes curts introduirà l'alumnat en la literatura de Teresa Pascual. Seguidament, l'activitat de creació literària consistirà a localitzar els substantius del poema i extreure'ls per tal que la resta de companys i companyes puguin canviar el sentit d'aquest.

AP2: Introducció a la vida i obra de Teresa Pascual.

L'objectiu d'aquesta activitat de preparació és introduir qui és Teresa Pascual, quina és la seua obra, fer veure l'alumnat per què és important la figura de la poeta i com és d'important donar una perspectiva de gènere i local a la literatura valenciana. A més, per tal de palesar la seua rellevància en la literatura actual, es mencionaran els diversos premis que ha guanyat amb els seus escrits. La finalitat d'aquesta activitat és relacionar la literatura i la població per tal de motivar i crear expectatives en l'alumnat.

AP3: Treball, lectura i col·loqui dels poemes.

Amb la finalitat de treballar concretament els aspectes més característics de la poesia de Teresa Pascual, així com les temàtiques, s'oferirà un glossari de poemes extrets de l'obra completa. Primerament, la classe s'haurà de separar en grups de 5 persones perquè escollisquen un dels blocs i fer-ne una lectura tot identificant el tema amb la finalitat de fer un col·loqui posteriorment.

AP4: Què ens interessa d'ella?

Després d'haver treballat i fer un col·loqui sobre les temàtiques i característiques dels poemes de l'autora de la Safor, els alumnes hauran d'extreure'n 4 o 5 preguntes per tal d'enllaçar la creació d'interés i la ruta literària. D'aquesta manera, cada grup haurà elaborat unes preguntes que, conjuntament, formaran un qüestionari que portaran el dia de l'activitat per promoure la participació activa i la implicació de l'aprenentatge de l'alumnat. D'altra banda, amb l'objectiu de seguir aquesta dinàmica, cada grup haurà de fer uns versos sobre el far del Grau de Gandia, on acabarà la ruta i llegiran la producció.

4.2. Activitats durant la ruta

AR5: Llegim amb Teresa i preguntem-li

Durant la ruta, l'alumnat haurà d'utilitzar els glossaris de poemes que se'ls havia proporcionat anteriorment en les sessions de preparació per llegir, per grups, uns versos en cada punt de l'itinerari de la ruta. Així doncs, compartiran l'activitat de lectura i recital de poemes amb l'autora i podran atendre les seues explicacions i contextualitzacions de primera mà. A més a més, l'alumnat utilitzarà el torn de preguntes que tindrà en finalitzar la lectura dels poemes durant el trajecte per formular les preguntes elaborades prèviament amb el seu grup.

AR6: Fotografiem-ho

Aquesta activitat està centrada en els alumnes que no estiguen realitzant la lectura dels poemes en un punt concret de l'itinerari per tal d'assegurar-ne la participació activa. Aquests hauran de fotografiar els llocs i moments més rellevants de la ruta com, per exemple: recital, l'autora, monuments que tinguen relació amb la lectura, etc.

AR7: El far

En finalitzar la ruta literària al far, es procedirà a la lectura de la producció literària conjunta. Els grups escolliran un representant perquè llegisca els versos que han escrit. La resta haurà de fotografiar i registrar un vídeo del moment.

4.3. Activitats després de la ruta

AA8: Què hem après?

En la primera activitat que es realitzarà després de la realització de la ruta literària, els alumnes hauran d'emplenar grupalment un qüestionari on s'avaluarà els coneixements assolits durant l'activitat. Així doncs, el qüestionari tracta preguntes sobre els temes, referències i sentits d'alguns dels poemes que haurà explicat l'autora. Seguidament, l'alumnat seleccionarà els poemes que recitaran i il·lustraran.

AA9: Piulem-ho

Amb l'objectiu d'anar preparant progressivament la tasca final, els grups hauran d'anunciar-la en Twitter. Per a fer-ho, s'utilitzarà el compte de twitter del departament de valencià i el professor revisarà i serà l'encarregat de penjar el que els alumnes envien. L'alumnat, per grups, haurà de fer tres publicacions: la primera serà un poema escollit; la segona, un vídeo del recital i, per últim, una foto que anuncie el recital i mural que es farà a l'institut.

4.4. Tasca final

L'elaboració de la tasca final es portarà a terme amb tots dos grups a la vegada. Mentre l'alumnat de la modalitat artística il·lustra en viu el mural, la resta farà un recital de les poesies escollides. La idea d'aquesta activitat és que l'alumnat de les dues modalitats treballi conjuntament: han d'escollir quins poemes il·lustraran per a fer el recital.

5. CONCLUSIÓ

Com a conclusió, cal que dir que s'hauria de dur a terme aquesta proposta per tal de conèixer de primera mà quines han estat les sensacions dels alumnes, així com els resultats una vegada acabades totes les activitats. No obstant això, a mode de conclusió farem un compendi d'allò que ens sembla més important de comentar.

En primer lloc, amb aquest treball volem posar en valor els autors actuals, que molt sovint es deixen de banda a les aules de secundària. Un dels motius és la forta convicció de molts docents de llengua i literatura per dedicar molt de temps a explicar els clàssics. Això provoca que els alumnes, els adolescents, puguen quedar orfes de referents literaris actuals, ofegats en referents de fa cinc segles.

Amb aquest treball també volem posar en valor la producció poètica actual en la nostra llengua, però sobretot aquella feta per dones, que en són moltes i molt bones. Ho fem com una mostra de la lluita contra la invisibilització que s'ha fet durant segles de les dones i de les seues creacions en tots els àmbits i mostrara així als alumnes referents femenins. En aquest cas, ens hem centrat en Teresa Pasqual i la seua poesia perquèensem que cal que la seua obra siga reconeguda i un bon espill on emmirarllar-se per als alumnes.

Una de les finalitats més destacables d'aquest treball és dotar als estudiants que viuen i es relacionen en aquestos espais la idea que Gandia és més que una ciutat dedicada al turisme. Volem capgirar aquesta imatge de la ciutat, ja que Gandia és molt més que això. Aquesta és la ciutat d'Ausiàs March, de Joanot Martorell i de Roís de Corella, però també és la Gandia de Ferran Garcia-Oliver, d'Isabel Canet, de Maria Rosa Sabater, d'Alexandre Bataller i com no, la Gandia de Teresa Pascual.

6. BIBLIOGRAFIA

Teresa Pascual. Biografia. AELC. Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. [Consulta: 24 novembre 2022].

Teresa Pascual Soler. Autors a les Aules. Acadèmia Valenciana de la Llengua. [Consulta: 24 novembre 2022].

CUENCA, D. (1997): *La poesia de Teresa Pascual: arena, mar i paisatges quotidians: Una lectura des del subjecte poètic femení per als anys 90.* Quaderns de filologia. Estudis literaris, (Exemplar dedicat a: Dona i Literatura), pàgs. 175-190.

PASCUAL, T. (2002): *El temps en ordre.* Barcelona: Proa. (Premi de la Crítica Serra d'Or de poesia, 2003)

BLASCO NEBOT, J.; CID MOLINA, J.; MENGUAL GILABERT, M. (2021): *Ruta literària: Carles Salvador, activista i poeta: de l'aula al carrer.* València: Universitat de València.

7. ANNEXOS

Annex 1. IES VELES E VENTS

Annex 2. Antigues vies del tren

Annex 3. Magatzems del port

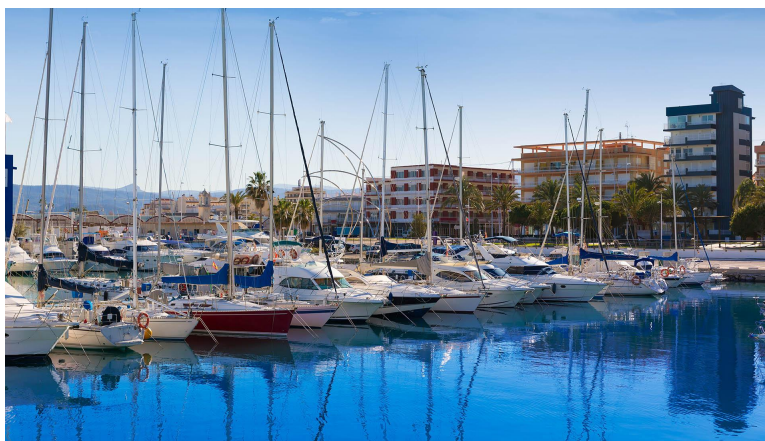
Annex 4. Pont de Sant Nicolau

Annex 5. Escultura carrer Dic nord

Annex 6. Port

Annex 7. Mirador Ripoll

Annex 8. Club de pesca

Annex 9. Roques de l'escollera

Annex 10. Far

